İBRÂHİM HARBÎ

Fıkıh ve hadîs ilminde meşhûr bir âlim. İsmi, İbrâhîm bin İshâk bin İbrâhîm el-Harbî'dir. Künyesi, Ebû İshâk'tır. 198 (m. 813) senesinde doğdu. 285 (m. 898)'de vefât etti. Aslen Merv'den olup, Bağdâd'da yerleşmiştir. Ahmed bin Hanbel'den fıkıh ilmini öğrendi. Ebû Nuaym, Fazl bin Dekkîn, Affân bin Müslim, Abdullah bin Sâlih, Iclî Mûsâ bin İsmail, Ebû Havdî, Ubeydullah bin Muhammed, Amr bin Merzûk, Ahmed bin

Hanbel ve diğer âlimlerden hadîs-i şerîf işitip, rivâyet etmiştir. İbrâhîm Harbî'den de Mûsâ bin Hârûn, Yahyâ bin Sa'îd, Ebû Bekr bin Ebî Dâvûd, Hüseyn el-Mehâmilî, Muhammed bin Nahled, Ebî Bekir bin el-Enbârî, İbrâhîm bin Hubeyş ve daha bir çok âlim hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Hadîs ilminde hafız derecesinde olup, yüzbin hadîs-i şerîfi senetleriyle birlikte ezberlemiştir.

Ayrıca lügat ve nahiv ilminde de âlim olup, edipliği ile meşhûrdur. Edebî ilimleri, Ebû Abbâs Sa'lebe'den öğrenmiştir. Vera', takvâ ve edebte, asrının seçkin âlimlerinden idi. Zamanının âlimlerinden bir zât şöyle demiştir; "Üç kimsenin benzerini görmedim. Biri, Ahmed bin Hanbel'dir ki, analar onun gibisini doğurmamıştır. Diğeri Beşîr bin Haris olup, tepeden tırnağa akıl ile dolu idi. Üçüncüsü, Ebû Ubeyd İbrâhîm Harbî'dir ki, ilim deryası idi." Dâre Kutnî de onun hakkında "O sâdık ve her ilimde emsalini geçmiş bir âlimdir" demiştir.

Kendisi şöyle demiştir: "Hiç bir sıkıntımı yakınlarıma açıp, onları üzmedim. Kişi derdini, kederini aile efradına anlatıp onları üzmemelidir." Ahmed bin Süleymân Katiî şöyle anlatmıştır: "Bir defasında öyle bir maddî sıkıntıya düştüm ki, hâlimi anlatmak üzere İbrâhîm Harbî'ye gittim. Ben hâlimi anlatınca, kendini sıkma, Allahü teâlâ yardım ihsân eder, ferahlığa kavuşturur dedi ve şöyle anlattı: Bir defasında ben de maddî sıkıntıya düşmüştüm. Çoluk çocuğun hiçbir yiyeceği kalmamıştı. Hattâ hanımım şöyle demişti; "Sen ve ben sabrederiz. Fakat şu iki küçük çocuğumuz ne yapacak, hadi yazdığın kitaplardan bir kısmını getir satalım veya rehin verelim, karşılığında para alalım" demişti. Bu işi kabûl etmedim. Çocuklar için bir yerden ödünç yiyecek al dedim. Sonra da, beni bir gece bir gündüz bekleyin diyerek, evimde kitaplarımın bulunduğu dehlize çekilip, ilmî çalışmalar yapmaya başladım. Geceleyin birisi, bulunduğum yerin kapısını çaldı. Kim o dedim, bir komşun dedi. İçeri gel dedim, lâmbayı söndür de öyle gireyim diye ısrar etti. Ben de lâmbayı söndürdüm, içeri girip, yanıma birşeyler bırakıp, çıktı gitti. Lâmbayı yakıp baktım ki, içinde yiyecek dolu bir torba ve kâğıda sarılı beşyüz dirhem (para) bırakmış. Hanımımı çağırdım. Torbayı ona verip, çocukları uyandır, bunun içindeki yiyecekleri yiyiniz dedim. Bıraktığı dirhemlerle de borçlarımı ödedim. Ertesi gün, Horasan hacılarının geçtiği bir gündü. Evimin önünde oturuyordum. Bir deveci, üzeri yüklü iki deve ile yanıma yaklaşıp, İbrâhîm Harbî'nin evi neredeidir, dedi. İbrâhîm Harbî benim dedim. Yüklerini indirip, iki deve yükü eşyayı yanıma indirdi: Bunları sana Horasan'dan bir zât gönderdi, dedi. O zât kimdir dedim. O zât kendisinin kim olduğunu söylememem için beni vekîl etti dedi. Gönderenin kim olduğunu söylemeden ayrılıp gitti."

İbrâhîm Harbî, ilimde, zühd ve takvâda (dünyâya düşkün olmamada, haram ve şübhelilerden sakınmada) Ahmed bin Hanbel hazretlerine çok benzerdi. Kendisi bu hocasına kıyas edilir, onun gibidir, denilirdi. Şu sözü meşhûrdur; "Size hadîs âlimlerinden söylediğim her söz, Ahmed bin Hanbel'den nakildir. O bize, çocukluğumuzdan beri Resûlullahın sünnetine tâbi olmamızı, Eshâb-ı kiramın naklettiklerine ve Tabiînin, Eshâbdan bildirdiklerine uymamızı söyledi ve bunu kalbimize yerleştirdi."

İbrâhîm Harbî (radıyallahü anh) bütün ömrünü ilme vermiş, ilmi ile amel etmiş ve insanların se'âdete kavuşması için çalışmıştır. Dünyaya düşkün olmayıp, gayet sâde bir hayat yaşamıştır. Ömrünün son günlerinde hastalanmıştı. Bir tabîb, onun tedâvisi için yanına gelip gidiyordu. Bir gün hizmetçisi su getirip, efendim, size bakan doktor ölmüş dedi. Bu haber üzerine ağlayarak şu ma'nâda bir beyit söylemiştir: "Hastalığı tedâvi eden tabîb öldü. Ölüm hastaya da yaklaşmaktadır..." Yine bu hastalığı sırasında ziyâretine gelenler, kendini nasıl buluyorsun dediklerinde, kendimi şâirin şu şiirinde bahsettiği gibi buluyorum, dedi. Şu ma'nâda bir şiir söyledi: "Her taraftan üzerime musîbetler geliyor. Yavaş yavaş eridiğimi görüyorum. Nefs, insanı nasıl da aldatıyor. Kulluk yapmaya fırsat"

vermiyor, ömür yaydan fırlayan ok gibi geçip gidiyor...” Cenâzesinde büyük bir cemâat toplandı. Cenâze namazını kadı Yûsuf bin Ya’kûb kıldırdı. Vefât ettiği gün, şiddetli yağmur yağıyordu. Bu sebeble cenâzesi evinden dışarı çıkarılamadı, evine defn edildi.

İbrâhîm Harbî, fıkıh, hadîs ve diğer ilimlere dâir pek çok eser yazmıştır. Bu eserlerinden bir kısmı şunlardır:

1. Sücûd-ül-Kur’ân, 2. Menâsik-ül-hac el-Hedâye ve Sünne, 3. El-Hammâm ve Âdâbühû, 4. Müsned-i Ebî Bekir, 5. Müsned-i Osman, 6. Müsned-i Ali, 7. Müsned-i Zübeyr, 8. Müsned-i Talha, 9. Müsned-i Sa’d bin Ebî Vakkas, 10. Müsned-i Abdurrahmân bin Avf, 11. Müsned-i Abbâs, 12. Müsned-i Şey be bin Osman, 13. Müsned-i Abdullah bin Ca’fer, 14. Müsned-i Misver bin Muhrime, 15. Müsned-i el-Muttalib bin Rebîa, 16. Müsned-i Sâib, 17. Müsned-i Hâlid bin Velîd, 18. Müsned-i Ebî Ubeyde bin Cerrah, 19. Müsned-i Mârevâ Âsım bin Ömer, 20. Müsned-i Safvân bin Ümeyye, 21. Müsned-i Amr bin Âs, 22. Müsned-i İmrân bin Husayn, 23. Müsned-i Hakim bin Hızam, 24. Müsned-i Abdullah bin Zem’a, 25. Müsned-i Abdurrahmân bin Sümre, 26. Müsned-i Abdullah bin Amr, 27. Müsned-i İbn-i Ömer’dir.

İbrâhîm Harbî’nin rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden ba’zıları şunlardır: Peygamberimiz (aleyhisselâm) buyurdular ki:

“Yakın akrabadan evlenmeyiniz, çünkü çocuk cılız olur.”

“Ticârete devam edin. Çünkü rızkın onda dokuzu ticârettedir.”

“Se’âdetlerin efdali, Allahü teâlâya itaatle geçen uzun ömürdür.”

İbrâhîm Harbînin kıymetli sözlerinden biri şöyledir: Birgün yanında bulunan cemâatine, “Şimdi bu zamanda, kime garîb denir?” dedi. Birisi “Vatanından uzak olana denir” dedi. Bir başkası “Dostlarından ayrı düşene garîb denir” dedi. Diğerlerinden her biri ayrı bir şey söyledi. Bunun üzerine İbrâhîm Harbî şöyle buyurdu: “Bu zamanda garîb, âlim ve sâlih bir zât olup da, dîne hizmet husûsunda yardımcısız, yapayalnız kalan kimsedir.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Târîh-i Bağdâd cild-6, sh. 27

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-2, sh. 584

3) Fevât-ül-vefeyât cild-1, sh 14

4) Tabakât-ı Hanâbile cild-1, sh. 86

5) Mu’cem-ül-müellifîn cild-1, sh. 12

6) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 190

7) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-2, sh. 256

8) Kâmûs-ul-a’lâm cild-1, sh. 566